

Žarošická Panna Marie prý oslepila i Turka

Socha Panny Marie se ve vchodu archlebovského nálezce údajně rozzářila tak, že vypadala jako v plamenech. Ráno pak zmizela

Nositelé
folkloru

FRANTIŠEK SYNEK

S lidovými duchovními tradicemi, zvyky i ústními podáními jsou velmi úzce spojená poutní místa. Na Slovácku lid uctíval svaté na mnoha poutích. K těm nejznámějším patří ta mariánská o Zlaté sobotě, která je pravidelně počátkem září v Žarošicích.

V církevním kalendáři jsou mariánské svátky souborem slavnostních dnů rozdílného významu a stupně zasvěcení Panně Marii a připomínají skutečné události z jejího života. Přestože na Blízkém východě je uctívání Panny Marie doložené již ve 2. století, její kult se plně rozvinul teprve po koncilu v Efesu roku 431, kde ji prohlásili za Bohorodičku. Většinu nejdůležitějších mariánských svátků světla církve již v 8. století.

Pro lidovou duchovní kulturu se stala nejvýznamnější skupina pěti z nich, zvané matičky. Provázela je četná církevní procesí a poutě na mariánská poutní místa. Tak se nejvýznamnější trojice svátků letního období (Navštívení, Nanebevzetí a Narození Panny Marie) stala termíny většiny mariánských poutí v českých zemích.

Mezi ně patří i ta žarošická. Historii tamního poutního místa popsal duchovní správce Josef Pohanka na webových stránkách farního úřadu. „V Žarošicích stávaly dva kostely. Starší poutní kostel ve Vinicích na Silničné, zasvěcený Panně Marii a mladší – farní, zasvě-

JAKO FRANCOUZSKÁ KRÁLOVNA. Milostná socha Staré Matky Boží Žarošické pochází z první poloviny čtrnáctého století. Je oblečená do šatů, které tehdy nosily francouzské královny. Foto: František Synek

cený svatě Anně. Mariánský poutní kostel měl daleko větší význam než farní. Když se o něm dozvěděla i královna Eliška Rejčka (1288 – 1335, česká a polská královna), koupila Žarošice pro cisterciáčky ze Starého Brna a obdarovala je vzácnou sochou,“ píše Pohanka. Později se poutní místo v Žarošicích stalo známým po celé Moravě.

K poutnímu místu v Žarošicích se pojí několik legend. První pochází z doby, kdy Turci obléhali Vídeň. Podle lidového podání turecký paša vkročil do kostela s dalšími dvěma důstojníky, když uviděl sochu Panny Marie, začal

ji urážet. Náhle si všiml, že Bohorodičce stékají po tvářích slzy. Sám se rozplakal a oslepl. Slíbil však, že pokud nabude zraku, stane se křesťanem. Nechal se pokřtít, opravdu uviděl. Do země Půlměsíce se ale již nevrátil a zůstal zde až do smrti.

Pouť zakázal

Druhá legenda je spojená s obléháním Brna Švédy v roce 1645. „Vojáci loupili a drancovali i kostely v širokém okolí. Tak vyloupili i poutní místo v Žarošicích – Silničné a vše naložili na vozy. Najednou se kolona nemohla hnout z místa.

Proto vojáci vyhazovali věci, které se jim nehodily, mezi nimi i dřevěnou Milostnou sochu, a odjeli. Po čase šel stejnou cestou Josef Němec z Archlebova. Uviděl v houšti v lese sochu, z které vycházela svatozář, a slyšel: Josefe, vezmi mě s sebou. Naložil sochu do putny, určené na sbírání hroznů, a doma ji postavil do vchodu. Socha se rozzářila tak, že si lidé mysleli, že hoří. Ráno však zmizela a Josef ji později našel opět tam, kde ji našel. Pochopil, že Milostnou sochu má donést na místo, kam patří – do žarošické rezidence. Pověst o nalezení sochy Josefem Němcem je

do dnes často zobrazována na obrázcích a v kaplich kolem Žarošic a Archlebova,“ představil další lidovou legendu žarošický duchovní správce.

Během třicetileté války poutní i farní kostel zpustly nejen v důsledcích rabování, ale spíše kvůli vyhlazení celých oblastí. Proto se na přelomu 17. a 18. století žarošičtí kněží podíleli na jejich přestavbách a opravách. V roce 1782 však císař Josef II. zrušil starobrněnský klášter a Žarošice ztratily svou vrchnost. Navíc osvěcenský monarcha 1. srpna 1785 zakázal i všechny poutě. Tím se poutní kostel Panny Marie ve Vinicích stal

zbytečným. Když poutníci přišli 11. září 1785 na každoroční pouť v sobotu po svátku Narození Panny Marie a zjistili, že je poutní kostel zavřený, vnikli do něj násilím, vzali Milostnou sochu Panny Marie a přenesli ji do farního kostela svatě Anny v Žarošicích. Od té doby poutníci přicházejí na pouť do žarošického farního kostela a kostel ve Vinicích postupně pustl. V roce 1786 byl osvěcený a lidé jej rozebrali a použili jako stavební materiál na opravu svých domů. Poutní místo na nynější Silničné tak zaniklo.

Milostná socha Staré Matky Boží Žarošické pochází z roku 1325. Je od neznámého autora, nejspíše z dílny kláštera na Velehradě nebo cisterciáček na Starém Brně. Tento dar královny Elišky Rejčky je vyřezaný z jednoho kusu dřeva a je vysoký 142 cm. Panna Maria v levé ruce chová Ježíška. Je oblečená do oděvu francouzských královen, který nosily ve 14. století. Je zobrazená jako matka (pokrytá hlava bílým šátkem) a panna (podle středověké tradice rozpuštěné vlasy). Postoj vyjadřuje Královnou nebes, kterou symbolizuje žezlo v pravé ruce a původně barokní korunka z roku 1687, jež zdobila i hlavu Jezulátka. Dne 21. května 1995 ji papež Jan Pavel II. posvětil nové gotické korunky. Posléze sám Milostnou sochu korunoval.

Odvěká tradice velí věřícím vyjádřit svou víru nejen nábožnou účastí na mariánské žarošické pouti, ale také ji podtrhnout přítomností ve svátečních krojích. Duchovní mariánská slavnost v Žarošicích je tak nebyvalou přehlídkou lidových krojů širošířeho moravského i slovenského okolí Žarošic.